

בס"ד. ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב, ה'תשי"ז

(הנחה בלתי מוגה)

ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך¹. ואיתא במדרש², בני תורעמנין הן, אדם הראשון, אחר כל השבח שעשיתי עמו (לעשות לו עזר, שנאמר³ אעשה לו עזר כנגדו), הוא מתרעם לפני ואומר האשה אשר נתתה עמדי⁴. אף יעקב כן, אני עוסק להמליך את בנו במצרים (שנאמר⁵ ויוסף הוא השליט), והוא מתרעם ואומר נסתרה דרכי מהו⁶. ואף בניו כן, אני עוסק לבור להם לחם קל כו', והן מתרעמין לפני ואומרים ונפשנו קצה בלחם הקלוקל⁷. אף ציון כן היא, ותאמר ציון עזבני הוי' ואד' שכחני⁸. והנה, מדברי המדרש שמדמה הענין דותאמר ציון עזבני הוי' ואד' שכחני לשאר הענינים שחשיב לפני⁹, מובן, שגם הענין דעזבני הוי' ואד' שכחני הוא באמת ענין של טובה, כשאר הענינים שחשיב שם שהם לטובה, וכמו במן, שהקב"ה נתן להם לחם קל כו', אלא שהם התרעמו ואמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, וכמו כ הוא גם בענין ותאמר ציון עזבני הוי' ואד' שכחני, שעזיבה ושכחה זו שהיא לשעה קלה, יש בה מעלה גדולה, ועל זה היא הטענה והתביעה מלמעלה שישראל תורעמנין הן, שאינם תופסים פנימיות הענין, שעזיבה ושכחה זו יש בה מעלה. ויובן ע"פ מ"ש בילקוט¹⁰ אף ציון כך עשה לי, אני עסוק עמה להעביר את המלכיות מן העולם, ולא כבר העברתי בבל מדי ויון (בתמי"), עתיד אני להעביר מלכות הרביעית, והיא מתרעמת לפני ואומרת עזבני הוי' ואד' שכחני. והיינו, שהכוונה בענין גלות האחרון היא כדי להעביר מלכות הרביעית, וזוהי הטובה שבעזיבה ושכחה זו.

ב) ולהבין זה, וגם להבין כפל הלשון דעזיבה ושכחה, דלכאורה היינו הך, וכדאיתא במסכת ברכות¹⁰ היינו עזובה היינו

(1) פרשתנו ח, ג.	(6) ישעי' מ, כז.
(2) איכ"ר עה"פ ג, לט. וראה גם יל"ש	(7) חוקת כא, ה.
במדבר רמז תשסד.	(8) ישעי' מט, יד — הפטרת ש"פ עקב.
(3) בראשית ב, יח.	(9) שבערה 2.
(4) שם ג, יב.	(10) לב, ב. וראה רשב"א בעין יעקב שם.
(5) מקץ מב, ו.	מהרש"א שם.

שכוחה. אך הענין הוא¹¹, דהנה, מצינו עד"ז בפסוק¹² ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו, והקשה בזהר¹³, שלכאורה הרי זה כפל לשון, דמאחר שאמר ולא זכר, למה צריך לומר עוד וישכחהו. והעולה מהתירוץ שם¹⁴, שלא זכר זהו העדר הזכרון על הדבר מצד עצמו, ומ"ש וישכחהו היינו שנוסף על העדר הזכרון על הדבר מצד עצמו, ישנו גם ענין של שכחה מצד דבר אחר הגורם לשכוח, וע"ד מ"ש¹⁵ ישתה וישכח רישו, שאין זה העדר הזכרון בלבד, אלא שיש דבר המשכח הדבר הראשון, והוא שתיית היין. ועד"ז יובן גם ההפרש בין עזיבה לשכחה, שעזיבה הו"ע העדר הזכרון בלבד, ושכחה היינו שמלבד העדר הזכרון מצד עצמו, יש גם ענין של שכחה מצד דבר אחר שגורם השכחה, היפך הזכרון.

וצריך להבין, איך שייך למעלה ענין של העדר הזכרון או שכחה, והרי אין שכחה לפני כסא כבודך¹⁶, וכמאמר הכל גלוי וידוע לפניך¹⁷, אתה זוכר מעשה עולם¹⁷, וא"כ מהו"ע העזיבה והשכחה. אך הענין הוא, דהנה ידוע שכל הענינים שלמעלה תלויים בעבודת האדם¹⁸, כי מדתו של הקב"ה היא מדה כנגד מדה¹⁹. ומזה מובן, שהענין דעזבני ה' ואד' שכחני נעשה מצד ענין העדר הזכרון או השכחה בענין העבודה אצל האדם למטה.

וכיאר הענין, דהנה, העדר הזכרון היינו שאינו מתעסק בעניני עבודת הוי', שאינו זוכר ואינו מונח בעניני אלקות. אמנם, אף שאינו מנצל כחותיו בעניני תומ"צ, מ"מ, גם אינו משקיע אותם בענינים אחרים, ולכן הרי זה העדר הזכרון בלבד. ולמטה מזה הו"ע השכחה, שגם משקיע את כחותיו בענינים אחרים (אפילו עניני היתר, כיון שמההיתר הרי הוא בא סוכ"ס לאיסור), שענינים אלו הם הדבר המשכח על אלקות. ובפרטיות יותר, הנה עז"נ ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו. דהנה, ענינו של יוסף הוא המשכת אלקות מלמעלה למטה,

15) משלי לא, ז.

16) ברכות שם. תפלת מוסף דר"ה. ועוד.

17) תפלת מוסף שם.

18) ראה אור"ת להה"מ סת"פ (קיב, ב),

ובלקו"א סקצ"ח (ג, טע"ג).

19) סנהדרין צ, א.

11) בהבא לקמן — ראה אזה"ת פרשתנו

ע' תקטו ואילך. וראה גם ד"ה ותאמר ציון

תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' שסז ואילך).

12) ס"פ וישב.

13) ח"א קצג, ב.

14) ע"פ פי' הרמ"ז לזהר שם.

וכמבואר במ"א²⁰ ע"פ²¹ אלה תולדות יעקב יוסף, שיוסף הוא הממשיך את כל עניני יעקב (פנימיות האלקות) עד למטה מטה, שזהו מ"ש ויוסף גו' הוא המשביר לכל עם הארץ. אמנם, כנגד פעולתו של יוסף בהמשכה זו ישנו שר המשקים, שהוא מנגד על המשכה זו, דענינו של שר המשקים הוא התענוג שבעניני עוה"ז, שהרי מים הו"ע התענוג²², והיינו, שהיותו מונח בעניני עוה"ז בכלל והתענוג שבזה בפרט, הרי זה מנגד להמשכות שנמשכים ע"י יוסף. והענין בזה, שכאשר הגשמיות הוא בפירוד מהרוחניות, כמ"ש²³ ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים שם האחד פישון, שהוא נילוס נהר מצרים, שמשקה את כל ארץ מצרים, והיינו שהתענוג הגשמי שבמצרים (שהו"ע שר המשקים שבמצרים) הוא נפרד לגמרי מהרוחניות, אזי הוא מנגד להמשכת אלקות. דהנה, האמת היא שכל הענינים הגשמיים צריכים להיות קשורים עם הרוחניות, שזהו מ"ש²³ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, גן היינו ג"ן סדרים דאורייתא²⁴, וכיון שהתורה היא ממוצע להמשיך אלקות גם בעולם, כמאמר²⁵ אסתכל באורייתא וברא עלמא, לכן הנה התורה היא הממוצע לחבר ולקשר גם את התענוגים גשמיים בבחי' עדן, שהוא תענוג אלקי. אבל ענין שר המשקים שבמצרים, שזהו מה שנמשך ע"י נהר פישון שהוא נהר הראשון המפריד כו', הרי זה מנגד להמשכת אלקות שנמשך ע"י יוסף הצדיק. ובפרטיות יש בזה ב' ענינים. ולא זכר שר המשקים את יוסף, שהו"ע חסרון ההמשכה והגילוי דאלקות, ואח"כ נעשה גם וישכחו, היינו, שנעשה מושקע בתענוגים הגשמיים, שאז הנה מלבד העדר הזכרון ישנו גם דבר המשכה. וכיון שמדתו של הקב"ה היא מדה כנגד מדה, הנה ע"י ב' הענינים דלא זכר גו' וישכחו שמצד האדם, נעשה גם למעלה הענין דעזבני ושכחני.

ג) **והענין** בזה, דהנה, עזבני הוי' ואד' שכחני הו"ע סילוק השכינה למעלה, כמו שמתרגם סליק שכיתתי מיני. וע"ד מ"ש בנוגע לזמן הגלות ואנכי הסתר אסתיר פני²⁶, כמו שמתרגם אסתלק שכחתי. ובפרטיות יש בזה ב' ענינים, ענין העדר הזכרון, וענין השכחה.

24 ראה זח"א קד, ב (במהנ"ע). ובכ"מ.

25 זח"ב קסא, סע"א ואילך.

26 וילך לא, יח. וראה תו"א מג"א צד,

ד. ד"ה ויהי אומן עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' שח ואילך).

20 ביאורו"ז לאדהאמ"צ (כט, ד ואילך)

ולהצ"צ (ע' קסח ואילך). אוה"ת ויחי (שפה,

ב ואילך). ועוד.

21 ר"פ וישב.

22 ראה תניא פ"א (ה, סע"ב). ובכ"מ.

23 בראשית ב, יו"ד ובפרש"י.

וזהו גם מ"ש הסתר אסתיר פני ביום ההוא, הסתר אסתיר ב' פעמים (היינו, שנוסף לזה שביום ההוא מצד עצמו הו"ע של העלם, נאמר גם הסתר אסתיר ב'פ). והענין בזה, כמ"ש בזהר²⁷ שבזמן הגלות קוב"ה סליק לעילא ולעילא, ומבואר בזה²⁸, שסליק לעילא הוא הסילוק דז"א לבניה, ולעילא הוא הסילוק לחכמה סתימאה. ובתו"א²⁹ איתא שסליק קוב"ה לעילא לעילא היינו לגבי בחי' מהותו ועצמותו כו'. וב' אופני הסילוק הנ"ל, לעילא ולעילא, הם ב' הענינים דהעדר הזכרון והשכחה כפי שהם למעלה. וזהו ג"כ מה שאמרו רז"ל³⁰ זכור בפה ואל תשכח בלב, שמזה מובן שהעדר הזכרון (זכור בפה) היינו שלא נמשך הגילוי בבחי' פה, עלמא דאתגליא, כיון שנתעלה ונסתלק לעלמא דאתכסיא, בחי' בינה, שזהו"ע קוב"ה סליק לעילא. וענין השכחה (אל תשכח בלב) היינו שלא נמשך הגילוי גם בהלב, בחי' בינה, בינה לבא³¹, והוא שנסתלק האור למעלה גם מבינה כו', שהו"ע קוב"ה סליק לעילא ולעילא. וכללות הענין בזה, דבזמן הבית הי' גילוי אלקות במוחש, וכמארז"ל³² כשם שבאו לראות כך באו ליראות, וכדאיתא בלקו"ת³³, שהגילוי אלקות שהי' ביו"ט בהיותם בביהמ"ק האיר להם עד רגל הבא אחריו. אמנם בזמן הגלות הרי אין אנו יכולים לעלות וליראות ולהשתחוות³⁴, שחסר הגילוי אלקות שהי' בביהמ"ק. אך ענין זה הוא ע"ד העדר הזכרון בלבד, היינו שבזמן הבית הי' הגילוי, ובזמן הגלות חסר הגילוי. ועוד זאת, שנוסף לכך שחסר הגילוי, ישנם עוד כמה וכמה העלמות והסתרים, שהו"ע השכחה. וזהו ותאמר ציון עזבני הוי' ואד' שכחני.

ד) ועוד ענין בהחילוק שבין עזיבה ושכחה, שבענין העזיבה נזכר שם הוי', ובענין השכחה נזכר שם אד'. והענין הוא, דהנה שם הוי' הוא מלשון הי' הוה ויהי' כאחד³⁵, והו"ע גילוי אלקות שלמעלה מהטבע, שהאור האלקי מאיר בתכלית הגילוי עד שמאיר גם למטה מטה, שבכל מקום ומקום מאיר גילוי אלקות, והיינו, שגם

(27) ראה זהר ח"א רי, א. ח"ג כ, ב. עה,

(32) א.א. א. ח"ג כ, ב. עה,

(33) ברכה צח, ב.

(34) תפלת מוסף דיו"ט.

(35) זח"ג רנו, סע"ב (ברע"מ). פרדס שערי באוה"ת שם.

א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהייהו"א (29) וארא נה, ג.

פ"ז (פב, א). (30) מגילה יח, א.

(31) תקו"ז בהקדמה (יז, א).

בעניני העולם שנמשכים משם אד' יאיר הגילוי דהוי', וזהו"ע שילוב הוי' באד', שגם באד' מאיר שם הוי', דשם אד' הו"ע אדון העולם³⁶, הנה גם בעניני העולם יהי נרגש גילוי אלקות שלמעלה מהטבע, שהו"ע שם הוי'. וע"ד המבואר בענין עניית אמן, כמ"ש³⁷ יבוא גוי צדיק שומר אמונים, א"ת אמונים אלא אמנים³⁸, שעל זה אמרו³⁹ גדול העונה אמן יותר מן המברך, לפי שהוא מחזק את הברכה (והו"ע עשיית הכלים, שזהו תכלית העילוי, שהרי התכלית הוא ההמשכה למטה⁴⁰), דהנה, אמן בגימטריא הוי' ואד'⁴¹, והיינו, שע"י עניית אמן נעשה שילוב הוי' באד', שגם בעניני העולם נרגש האלקות שלמעלה מהטבע. והמשכה זו היא ע"י יוסף הצדיק (יבוא גוי צדיק), דיוסף הוא המשביר לכל עם הארץ, שזהו"ע המשכת האצילות לבי"ע. אמנם, בזמן הגלות כתיב עזבני הוי', דעזיבה הוא העדר הזכרון כנ"ל, היינו, שאין מאיר הגילוי דשם הוי' בשם אד'. ומ"מ, הנה בשם הוי' ישנו רק ענין העזיבה. אבל לא ענין השכחה ח"ו, דכיון ששם הוי' הוא גילוי אור שלמעלה מעולמות, הרי לא שייך שם אחיזה לדבר המשכח והמעלים ח"ו, כי אם ענין העזיבה בלבד, שהאור מתעלם ואינו מאיר בשם אד'. אך ע"י העזיבה דשם הוי', שמתעלם ואינו מאיר בשם אד', הנה ע"י ריבוי הצמצומים נעשה גם שכחה בשם אד', והיינו, שבכחי' האלקות שמתלבש בעולמות, הנה לא זו בלבד שחסר גילוי האור האלקי, אלא עוד זאת, שישנם גם העלמות והסתרים, שזהו"ע השכחה.

(ה) **אמנם** התכלית הפנימי שבהעלם הגלות (עזבני הוי' ואד' שכחני) הוא כדי שבנ"י יהיו בבחי' בן חכם שמחפש את אביו, כידוע המשל⁴² מאב שמתעלם ומסתתר מבנו כדי לנסות את חכמת הבן, עי"ז שיחפשנו כו', והיינו, שכוונת ההעלם היא בשביל החיפוש שיחפשנו, וע"י החיפוש יתגלה אליו אביו ביתר שאת מהגילוי שהי' קודם ההעלם. וכידוע⁴³ בשם הבעש"ט משל הבלילות⁴⁴ (שווינדעל טרעפ), שאחר פנים בפנים וקירוב, מוכרח להיות הסתר, שאז דוקא יוכל

36) ראה ב"ר פי"ז, ד. ברכות ז, ב. שו"ע
 רא"ח ס"ה. תניא שם (פא, ב).
 37) ישע"י כו, ב.
 38) ראה שבת קיט, ב.
 39) ברכות נג, ב. נזיר בסופה.
 40) כ"ה בזכרון אחדים (הנו"ל).
 41) תק"ז תכ"ו (עא, ב).
 42) לק"ת דרושי סוכות פב, א. שער
 האמונה לאדמו"ר האמצעי בהקדמה (ב, ב
 ואילך). המשך תרס"ו ע' רמח.
 43) הובא באוה"ת פרשתנו ע' תקכב. וראה
 גם אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתפד. ועוד. כש"ט
 (הוצאת תשנ"ט) בהוספת סני"ג ואילך.
 44) ע"פ מלכ"א ו, ח ובפרש"י שם.

לבוא לבחי' פנים בפנים בקירוב יותר. וכמו"כ הוא גם בענין הגלות, שדוקא ע"י העזיבה והשכחה לפי שעה, נעשה תכלית הגילוי.

וזהו מ"ש בילקוט שהכוונה דגלות האחרון היא כדי להעביר מלכות הרביעית. דהנה, איתא במדרש⁴⁵ עה"פ⁴⁶ ויחלום והנה סולם גו', שהראה הקב"ה ליעקב אבינו שרו של בבל עולה ע' עווקים, ושל מדי נ"ב, ושל יון ק"פ, ושל אדום עולה ולא יודע כמה, באותה שעה נתיירא יעקב אבינו, אמר, אפשר שאין לזה ירידה, א"ל הקב"ה ואתה אל תירא עבדי יעקב⁴⁷, אפילו הוא עולה ויושב אצלי, משם אני מורידו כו'. והענין בזה, דג' המלכיות בבל מדי ויון, פעל בהם יעקב ענין הבירור, אמנם במלכות הרביעית (אדום) לא פעל ענין הבירור, לפי שקליפה זו קשה מכולם, והיינו, שג' הקליפות של ג' המלכיות הם רק בכחות הגלויים, אבל לא בבחי' בכואה, משא"כ מלכות הרביעית שהיא מנגדת (זי רירט אָן) גם בבחי' בכואה⁴⁸, והיינו, שגם תוקף הרצון דקדושה שלמעלה מטו"ד, מנצלים בענינים אחרים כו'. ובירור קליפה זו נעשה בגלות האחרון דוקא, שעז"נ עזבני הוי' ואד' שכחני, כי, מצד ריבוי העלמות והסתרים כו', נעשה התעוררות כחות העצמיים שבנשמה שלמעלה מכחות הגלויים, שעל ידם פועלים הבירור גם בקליפה זו. ועי"ז נעשה גם למעלה עלי' בבחי' שלמעלה מהגילויים, כמאמר⁴⁹ כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין.

49) בתניא פכ"ז ובלקו"ת ר"פ פקודי מציינן לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם מציינן גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד, א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

45) ויק"ר פכ"ט, ב.
46) ויצא כח, יב.
47) ירמי' ל, י.
48) יבמות קכב, א. וש"נ. וראה לקו"ת תצא לו, ג ואילך. ובכ"מ.